

GUSTAVE FLAUBERT

ÜÇ ÖYKÜ

Çeviri: SAMİH RIFAT

GUSTAVE FLAUBERT
ÜÇ ÖYKÜ

Can Klasik

Üç Öykü, Gustave Flaubert

Fransızca aslından çeviren: Samih Rifat

Trois contes

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

9. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 9. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Celâl Üster

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-4145-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

GUSTAVE FLAUBERT

ÜÇ ÖYKÜ

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren

Samih Rifat

♥can

Gustave Flaubert'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Madame Bovary, 1983

Bilirbilmezler, 1990

Duygusal Eğitim, 2015

Saf Bir Yürek, 2019

GUSTAVE FLAUBERT, 1821'de Fransa'da doğdu. Daha gençlik çağında basmakalıp düşüncelere karşı büyük bir tiksinti duydu. 22 yaşında bir sinir rahatsızlığına yakalanan Flaubert, hukuk öğrenimini yarım bırakmak zorunda kaldı; artık bütün zamanını edebiyata ayırabilecekti. *Duygusal Eğitim* romanını 1843-1845 yıllarında yayımlayan Flaubert'in beş yılını verdiği *Madam Bovary*, 1856'da *Revue de Paris*'te tefrika edildiğinde ahlakdışılık suçlamasıyla yargılandı. Son yılları parasal sıkıntılar yüzünden üzüntü içinde geçen yazar kendini çalışmalarına verdi; George Sand, İvan Turgenyev, Émile Zola, Alphonse Daudet gibi dönemin genç romancılarıyla, özellikle Guy de Maupassant'la kurduğu dostluklarla kendini avuttu. Birçoklarıncı başyapıtı olarak kabul edilen *Üç Öykü*, 1977'de okurla buluştu. Flaubert, 1880'de Croisset'de öldü. *Bilirbilmezler* adlı ünlü yergisi ölümünden sonra yayımlandı.

SAMİH RİFAT, 1945 yılında doğdu. Mimar, fotoğrafçı, çevirmen, belgesel filmci. Öğretmen Sabiha Hanım ile şair Oktay Rifat'ın oğlu, şair ve dilci Sâmih Rifat'ın torunudur. Saint-Benoît Lisesi ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. 1978'den itibaren, çeşitli gazete ve dergilerde, mimarlık, fotoğraf ve genel olarak sanat konularında yazılar yazdı; şiir ve düzyazı çeviri kitaplar yayımladı; René Char, André Verdet, Kavafis, Seferis, Platon, Le Corbusier, Claude Simon, Michel Butor gibi ozan ve yazarları dilimize çevirdi; Antikçağ ve Bizans ozanlarından şiir seçkileri yayımladı. 2007'de İstanbul'da öldü.

İçindekiler

Önsöz: <i>Üç Öykü</i> çevresinde	11
Saf Bir Yürek	15
Konuksever Aziz Julien Söylencesi	55
Herodias	87

Önsöz

Üç Öykü çevresinde

Gustave Flaubert (1821-1880) dünya yazınının en önde gelen romancılarından biridir. Yalnızca romanlarının biçimsel ve içeriksel yeniliği, şiirsel ve simgesel derinliğiyle değil, yazma edimine verdiği önemle de fazlasıyla hak eder bu yeri, yazın tutkunlarının gözünde bir söylen-romancı niteliği kazanır. 1857 yılında yazdığı bir mektupta “Benim öylesine düz, öylesine durgun zavallı yaşamımda her tümce bir serüvendir” demesi de bu özelliğini doğrular: Taşrada, kalabalıklardan uzakta, kendi köşesinde anlatı düşünüp anlatı çalışır, her tümcesi, her sözcüğü üzerinde uzun uzun durur, en kusursuz biçime ulaşabilmek için ikide bir başa döner. Böylece, örneğin roman sanatının en yüksek doruklarından sayılan *Madame Bovary* (1856) en az altı yıla yayılan zorlu bir çalışma sonunda biter, *Salammô* (1862) yaklaşık beş yılını, *Duygusal Eğitim* (1869) yaklaşık altı yılını alır, bırakıp bırakıp yeniden döndüğü *Bilirbilmezler*'i bitirmeye de ömrü yetmez.

Ölümünden üç yıl önce yayımlanan son yapıtı *Üç Öykü*'ye (1877) gelince, bayağı kapsamlı bir hazırlık, oldukça ayrıntılı tarihsel araştırmalar gerektirmiş olmasına karşın, iki yıl gibi görece kısa bir sürede bitirilmesiyle dikkati çeker. Doğru, oldukça kısa bir yapıttır, içerdiği üç öykünün toplamı yüz elli sayfaya bile ulaşmaz. Ama her üç öykünün, özellikle de “Konuksever Aziz Julien Söylencesi” ile “Herodias”ın gerektirdiği tarihsel araştırmalar göz önüne alınınca, iki yıl Flaubert gibi bir yazar için çok kısa bir süredir. Buna karşılık, *Üç Öykü* daha yayımlanır yayımlanmaz neredeyse tüm eleştirmenlerce bir başyapıt, bir

“yazın olayı” olarak karşlanır, okur kitlesinden de büyük bir ilgi görür. Pierre-Marc de Biasi’nin 1999 yılında yaptığı saptamaya göre, “Son otuz yıldır eleştirinin Gustave Flaubert’e gösterdiği ilgide *Üç Öykü*, *Madame Bovary* ya da *Duygusal Eğitim* gibi büyük metinler kadar önemli bir yer tutar. Hatta bu üç küçük öykü *Salammbô* ya da *La Tentation de Saint Antoine* (Aziz Antoine’ın Sapkısı) gibi büyük yapıtlardan daha çok çözümleme, tartışma, eleştirel baskı konusu olmuştur”.¹

Bu saptama ilk bakışta biraz şaşırtıcı gelebilir bize. Ama Flaubert’in tüm yapıtlarını okuyup sevmiş bir okur ya da eleştirmenin açıklayamayacağı bir şey değildir. Neden dersiniz, bu küçük kitap büyük yazarın tüm çabalarının, tüm yönelimlerinin, tüm özelemlerinin somutlaştığı bir yapıttır bir bakıma. Kendinden önceki tüm Flaubert yapıtlarıyla da şu ya da bu yönüyle kesişir. Yapıtlarının da, mektuplarının da, dostlarının tanıklıklarının da gösterdiği gibi, öncelikle nesnelliği, yalınlığı seçmiş olmasına karşın, Gustave Flaubert’in zaman zaman gerçeğe düşsel, içsellikle dışsallık, içlilikle alaycılık, güncelle tarihsel, nesnellikle öznellik arasında duraladığı, hatta, dolaylı bir biçimde bile olsa, temel seçimine yan çizer gibi görüldüğü olur. *Salammbô* ve *La Tentation de Saint Antoine*’da güncel gerçeklikten uzaklaşıp tarihseli romansallaştırırken, *Madame Bovary* ve *Duygusal Eğitim*’de öncelikle kenter yaşamının sıradanlığını nesnel olduğu kadar da katı bir bakışla yansıtır. Böylece Sainte-Beuve, *Madame Bovary* üstüne yazdığı eleştiride, “Hekim oğlu ve hekim kardeşi olarak, Gustave Flaubert kalemini ötekilerin bisturi tuttuğu gibi tutar,” diye yazar. Buna karşılık, tarihsel anlatılarının görece daha coşkulu, daha şiirsel, kimi kahramanlarının yaşamının da görece daha bir yaşanmaya değer olduğu söylenebilir. *Üç Öykü* bu iki tutumu en azından yan yana getirir.

Kuşkusuz, “Saf Bir Yürek” Flaubert’in gerçekçi romanlarının, “Konuksever Aziz Julien Söylencesi” ile “Herodias” tarihsel romanlarının yanında yer alır. Ama özellikle “Konuksever Aziz Julien Söylencesi”, tıpkı *Salammbô* gibi, tüm yalınlığına,

1. Gustave Flaubert, “Introduction”, *Trois Contes*, Le Livre de Poche, Paris, 1999.

tüm ölçülülüküne karşın alabildiğine şiirseldir. O iki av oluntusu, o baba öldürme, o cüzamlıyla kaynaşma, o göğe yükseliş anlatıyı bir şiire, gerçek bir şiire dönüştürür. “Herodias” da yer yer aynı özelliği sunar.

Üç Öykü hazırlanış bakımından da yazarın öteki yapıtlarından pek ayrılmaz: Flaubert, gerçekçi bir yazar olarak, konusunu uzun uzun araştırmadan yazmaya girişmemiş, bu arada, bir *Madame Bovary*’yi, bir *Duygusal Eğitim*’i, bir *Bilirbilmezler*’i yazarken, tanıdığı kişilerden bol bol yararlanmış, yani onları birer örnekçe olarak kullanmıştır. “Saf Bir Yürek”in Félicité’sinin örnekçesi de çocukluğunda tanıdığı biraz kendi emektar hizmetçisi Julie, biraz da Louise Barrette adlı bir başka hizmetçi kadındır. Yazın tarihçileri Flaubert’in daha birçok kişinin de örnekçelerini bulmuşlardır. Ama “Herodias”la “Konuksever Aziz Julien Söylencesi”nin esin kaynakları biraz değişiktir: birincisinin esin kaynağı Rouen Katedrali’nin kuzey ana kapısı üstüne işlenmiş bir yontu, ikincisinin esin kaynağıysa, gene Rouen Katedrali’nde bir vitraydır. Flaubert, bu vitrayın esiniyle uzun yıllar boyunca düşler Aziz Julien’in öyküsünü yazmayı, yaşamının sonuna doğru da gerçekleştirir. Öykünün sonunda da, yanılmıyorsam, yazarlık yaşamında ilk kez birinci kişi ağzından konuşarak öyküsünün kaynağını belirtir ve bir başka sanat yapıtına borcunu dile getirir: “Ve işte Konuksever Aziz Julien’in öyküsü, aşağı yukarı bir kilise vitrayının üzerinde görüldüğü gibi.”

Aziz Julien’in öyküsü baba öldürmeyi izleyen acı ve özveri yaşamı yoluyla arınıp ermişliğe ulaşmanın öyküsüdür, “Herodias”ın Jean-Baptiste’i de bir ermiştir. Kimi yazarlar “Saf Bir Yürek”in Félicité’sinin de bir tür ermiş sayılabileceğini söylerler. Böylece Üç Öykü bir yandan kendi içinde bütünlenirken, bir yandan da kendinden önceki tüm Flaubert anlatılarıyla bütünleşir.

TAHSİN YÜCEL

SAF BİR YÜREK

I

Yarım yüzyıl boyunca Pont-l'Évêque'in kentli kadınları, hizmetçisi Félicité yüzünden Madam Aubain'i kışkandılar.

Yılda yüz franga hem mutfak hem ev işlerini yapıyor, dikeyor, yıkıyor, ütölüyor, at gemlemeyi, kümes hayvanlarını semirtmeyi, yayık yaymayı biliyordu ve pek de cana yakın bir insan olmayan hanımına her zaman sadık kaldı.

Kadın, yakışıklı ama parasız pulsuz bir adamla evlenmiş, adam 1809 yılı başlarında ölmüş ve ona çok küçük iki çocukla bir sürü borç bırakmıştı. O da yılda en fazla beş bin frank getiren Toucques ve Geffosses çiftlikleri dışındaki bütün taşınmaz mallarını sattı, Saint-Melaine'deki evini bıraktı ve daha az masraflı bir başka yere, sebze halinin arkasına düşen, atalarından kalma bir eve yerleşti.

Arduvaz kaplı bu ev, nehre çıkan dar bir sokakla bir geçit arasındaydı. İçinde, insanı sendeleten seviye farklılıkları vardı. Dar bir giriş, Madam Aubain'in bütün gün pencere kenarında hasır bir koltukta oturduğu salonu mutfaktan ayırıyordu. Beyaza boyalı duvar kaplamasının önüne sekiz maun sandalye dizilmişti. Eski bir piyanonun üstünde piramit biçiminde bir karton kutu yığınyükseliyor, hepsinin tepesinde de bir barometre duruyordu. Sarı mermerden, XV. Louis tarzı şöminenin iki

yanına, işlemeli kumaş kaplı iki geniş koltuk yerleştirilmiştir. Ortadaki duvar saatinde bir Vesta Tapınağı betimi vardı ve tüm bu bölüm biraz küf kokuyordu; çünkü döşemesi bahçeden daha aşağıdaydı.

Birinci katta önce madamın odası vardı. Duvarları soluk çiçekli bir kâğıtla kaplı, çok büyük bir odaydı bu; bir duvarında da mösyönün züppe delikanlı kılığında bir portresi asılıydı. Bu odadan, daha küçük bir başkasına geçiliyor ve orada şiltensiz iki çocuk yatağı görülüyordu. Ardından her zaman kapalı duran, üstlerine çarşaf örtülmüş mobilyalarla dolu salon geliyordu. Bir koridorla çalışma odasına geçiliyordu daha sonra; burada rafları kitap ve eski püskü kâğıtlarla dolu bir kitaplık, siyah ahşaptan büyük bir çalışma masasını üç yandan sarıyor, karşılıklı iki duvar panosu da daha iyi zamanların ve yitip gitmiş bir zenginliğin anısı kamışkalem desenler, guvaş manzaralar ve Audran'ın gravürleri altında kayboluyordu. İkinci katta, kırlara bakan bir tepe penceresi, Félicité'nin odasını aydınlatıyordu.

Félicité sabah ayinini kaçırmamak için şafakla kalkıyor ve hiç ara vermeden akşama dek çalışıyordu; akşam yemeği bittikten, tabak çanak yerleştirilip kapı dikkatle kapatıldıktan sonra da yanan kütüğü küllerin altına gömüyor ve elinde tespihi, ocağın önünde uyuyakalıyordu. Pazarlıkta kimse onun eline su dökemezdi. Temizliğe gelince; tencerelerinin parıltısı, öbür hizmetçileri her zaman umutsuzluğa düşürmüştü. Tutumluydu; yemeğini yavaş yavaş yer, onun için özel olarak pişen ve yirmi gün giden altı okkalık ekmeğinin kırıntılarını masadan parmağıyla toplardı.

Mevsim ne olursa olsun, sırtından topluğneyle tuturulmuş basma bir yemeni, saçlarını gizleyen bir başlık, kül rengi çoraplar ve kırmızı bir iç etek giyer, gömleğinin üstüne de hastane hemşireleri gibi göğüslüklü bir önlük geçirirdi.

Yüzü zayıf, sesi inceydi. Yirmi beş yaşındayken kırkında görünüyordu; ellisinden sonra da yaşı bütünüyle anlaşılmaz oldu. Her zaman sessizdi, dimdikti, hareketleri ölçülüydü ve kendi kendine işleyen, tahtadan yapılmış bir kadına benziyordu.

II

Onun da, herkes gibi, bir sevda öyküsü olmuştu.

Babası duvarcıydı ve bir iskeleden düşüp ölmüştü. Sonra annesi öldü, kız kardeşleri oraya buraya dağıldılar; bir çiftçi onu yanına aldı ve daha küçücükken bekçi diye kırdaki ineklerin başına dikti. Yırtık pırtık giysiler içinde tir tir titriyor, yüzüstü uzanıp su birikintilerinden içiyor, saman üstünde uyuyor, hizmetçilere hizmet ediyor, olmadık şeyler için dayak yiyordu ve sonunda otuz paralık bir hırsızlık yüzünden kovuldu; üstelik parayı da o çalmamıştı. Başka bir çiftliğe girdi, orada kümes bakıcısı oldu; patronlarının hoşuna gidiyor, bu yüzden de arkadaşları onu kıskanıyorlardı.

Bir ağustos akşamı (o sırada on sekiz yaşındaydı), onu Colleville panayırına götürdüler. Oraya adımını atar atmaz şaşkına döndü; çalgıcıların patirtisi, ağaçlardaki ışıklar, alacalı bulacalı giysiler, danteller, altın haçlar, hep birlikte sıçrayıp duran onca insan aklını karıştırdı; bir kenarda alçakgönüllü bir edayla duruyordu ki, dirseklerini bir araba okuna dayamış, piposunu içen, iyi giyimli genç bir adam onu dansa çağırdı. Kıza elma şarabı, kahve, peksimet ısmarladı, bir boyun mendili satın aldı, sonra da niyetini kestirdiğini düşünerek evine bırakmayı önerdi. Bir yulaf tarlasının kıyısında onu hoyratça yere yatırdı. Kız korktu ve bağırmaya başladı. Delikanlı uzaklaştı.

Başka bir akşam Beaumont yolunda ağır ağır ilerleyen büyük bir saman arabasının önüne geçmek istedi; tekerlekleri sıyrıp geçerken de Théodore'u tanıdı.

Delikanlı sakin bir tavırla yanına geldi ve olup bitenleri bağışlaması gerektiğini söyledi: Hepsi “içkinin su-cuydu” çünkü.

Ne yanıt vereceğini bilemedi kız; oradan kaçıp gitmek istiyordu.

Hemen konuyu değiştirip hasattan, beldenin önemli kişilerinden söz etmeye başladı Théodore; çünkü babası Colleville'den ayrılıp Écots'ların çiftliğine geçmiş, bu yüzden de artık komşu olmuşlardı. “Öyle mi!” dedi kız. Delikanlı, kendisini evlendirmek istediklerini de ekledi. Gerçi acelesi yoktu ve hoşlanacağı bir kadın arıyordu; kız başını eğdi. O zaman evlenmeyi düşünüp düşünmediğini sordu delikanlı. Kız gülümseyerek, insanlarla alay etmenin kötü bir şey olduğunu söyledi. “Hayır, inanın ki!..” Ve sol koluyla kızın beline sarıldı. Onun koluna yaslanarak yürüyordu şimdi kız; yavaşladılar. Rüzgâr hafifçe esiyor, yıldızlar parlıyordu; arabadaki koskocaman saman yığını önlerinde sallanıyordu ve ayaklarını sürüyen dört at, yerden toz kaldırıyorlardı. Sonra, herhangi bir komut beklemeden sağa saptı atlar. Delikanlı kızı bir kez daha öptü; kız karanlıkta kayboldu.

Ertesi hafta, kızdan buluşma sözleri kopardı Théodore. Avlu diplerinde, duvar arkalarında, ıssız bir ağacın dibinde buluşuyorlardı. Kız, küçük hanımefendiler gibi masum değildi; hayvanlardan her şeyi öğrenmişti. Ama akıllı ve onur içgüdüsü, kendini koyvermesini engelledi. Bu direniş, Théodore'un aşkını körükledi ve onu kandır-mak için (belki de saf yüreklilikle) evlenme önerisinde bulundu. Kız inanmakta zorlanınca büyük yeminler etti.

Kısa süre sonra, pek de hoş olmayan bir şey açıkladı delikanlı. Anası babası, geçen yıl onun için birini satın almışlardı.¹ Ama şimdi her an silah altına alınabilirdi; askere

1. Para karşılığında başka birinin askere gitmesi kastediliyor. (Ç.N.)

gitme düşüncesi onu korkutuyordu. Bu ödleklik, sevgisinin bir kanıtı gibi göründü Félicité'ye. Kendi sevdası da büyüdü böylece. Geceleri kaçıyor, buluşma yerine koşuyor, oraya vardığında da Théodore, kaygılarıyla, yalvarıp yakarmalarıyla ona çile çektiriyordu.

Sonunda, doğru dürüst bilgi almak için kalkıp valiliğe kendisinin gideceğini söyledi delikanlı; gelecek pazar, saat on birle gece yarısı arası, haberleri getirecekti.

Zamanı geldiğinde, kız sevgiliye koştu.

Onun yerine arkadaşlarından birini buldu.

O da, delikanlıyı bir daha göremeyeceğini söyledi kıza. Théodore, askerlik işini sağlama almak için yaşlı ve çok zengin bir Toucques'lu kadınla, Madam Lehoussais'yle evlenmişti.

Karmakarışık bir acı kapladı içini. Kendini yerden yere vurdu, çığlıklar attı, Yüce Tanrı'yı yardıma çağırdı ve gün doğana dek kırlarda tek başına sızlandı durdu. Sonra çiftliğe döndü, işi bırakmak istediğini söyledi; ay sonunda parasını aldıktan sonra da varını yoğunu bir çıkına doldurdu ve Pont-l'Évêque'e gitti.

Hanın önünde, dul giysileri içindeki bir kentli kadına yanaştı; kadın da tam o sıralar bir aşçı arıyordu. Genç kız pek bir şey bilmiyordu; ama öylesine iyi niyetli görünüyor ve o kadar az şey istiyordu ki sonunda:

"Peki, sizi işe alıyorum!" dedi Madam Aubain.

Çeyrek saat sonra, Félicité kadının evine yerleşmişti.

Önceleri hem evin "tarz"ının hem de mösyönün her şeye sinmiş anısının yol açtığı bir tür sarsıntı içinde yaşadı orada. Biri yedi, ötekiyse ancak dört yaşındaki Paul ve Virginie, ona değerli bir maddeden yapılmış gibi geliyor, bir at gibi ikisini de sırtında taşıyordu. Sonunda Madam Aubain, durmadan çocukları öpmesini yasakladı, bu da onu biraz incitti. Yine de mutluydu ama. Ortamın dinginliği, üzüntüsünü eritip bitirmişti.

Üç Öykü, Gustave Flaubert'in yalnızlık, şüphe, aşk temalarına odaklandığı "Saf Bir Yürek", "Konuksever Aziz Julien Söylencesi" ve "Herodias" adlı öykülerinden oluşuyor. Daha ilk yayımlandığında neredeyse tüm eleştirmenlerce bir "edebiyat olayı" olarak karşılanan, okurlardan büyük ilgi gören bu küçük kitap, Tahsin Yücel'in deyişiyle, "Yazarın tüm çabalarının, tüm yönelimlerinin, tüm özlemlerinin somutlaştığı" bir yapıttır.

Birçok eleştirmen için Flaubert'in *Madame Bovary* ve *Duygusal Eğitim* gibi büyük metinleri kadar önemli sayılan *Üç Öykü*'yü, Samih Rifat'ın çevirisi ve Tahsin Yücel'in önsözüyle sunuyoruz.

#dünyaklasikleri #fransızklasikleri #yalnızlık #şüphe #aşk #kadercilik
#zulüm

Kapak resmi: Martha Davies

 can

can yayinlari.com | f | | can yayinlari

Öykü

ISBN: 978-975-07-1445-6

9 789750 741456